

Iniciatives econòmiques i turístiques per a Eivissa

per Simón Planells Struse

No som cap expert, perquè jo sempre dic que els experts han de tenir cabells blancs; si no, són aprenents, i jo som un d'aquests que encara estan aprenent. Primer de tot, vull agrair a l'IEE la invitació a fer la xerrada. Per a mi sempre és un plaer parlar sobre l'illa i sobre l'economia, que són les coses que més m'apassionen en aquest món: parlar sobre la nostra illa, intentar millorar-la i debatre entre tots el model que volem per a Eivissa ara i en el futur. També vull agrair a en Maurici i a tot l'IEE la labor que fan per la cultura, la llengua i l'economia eivissenques. Gràcies a institucions com aquesta, que a vegades no es tracten amb la justícia social que caldria, podem preservar la cultura i la llengua a través de les diferents generacions.

Dit això, comencem la xerrada. Bàsicament intentaré centrar en 25 o 30 minuts una breu diagnosi. Ja sé que hi va haver una xerrada sobre diagnosi de l'illa, que va fer Joan Lluís Ferrer i que va ser molt correcta, però crec que si nosaltres ens disposam a donar algunes alternatives, hem de donar el nostre punt de vista personal sobre què està passant a l'illa i per què no va tan bé com alguns voldríem. On som i per què estam així? Què volem, tenint en compte que les preferències d'unes persones són diferents de les preferències d'altres? Unes persones volen fer molts de sous sense tenir en compte el medi ambient, i altres persones donen més pes al medi ambient. Jo intentaré demostrar que d'alguna manera tots al final volem el mateix. Per últim, intentaré dissenyar com crec que hau-

Un moment de la conferència. D'esquerra a dreta: Gerard Móra (presentador), Guillem López Casasnovas i Simón Planells Struse.

ríem d'aconseguir això entre tots i amb quines mesures, sobretot des del sector públic, perquè al final l'especialització d'un fa que les mesures que prenem venguin sempre d'aquest sector.

On ens trobam ara? Econòmicament parlant, fa anys que tenim la sensació que estam pitjor, d'alguna manera, que fa cinc, deu o quinze anys, però contínuament ens diuen que cada vegada l'economia creix i creix i cream més ocupació. Sempre tenim aquests titulars i aquest objectiu macroeconòmic: sempre créixer, sempre crear ocupació. Però resulta que la sensació que tenim, la part més emocional, no és del tot correcta perquè al llarg del temps ens sentim pitjor. Per tant, jo crec que cal preguntar-se què està passant.

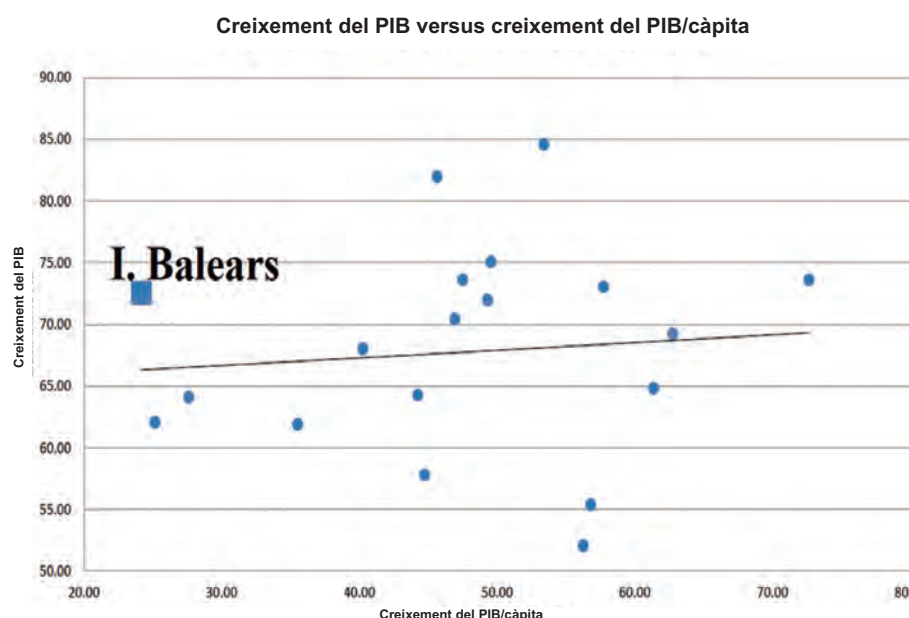
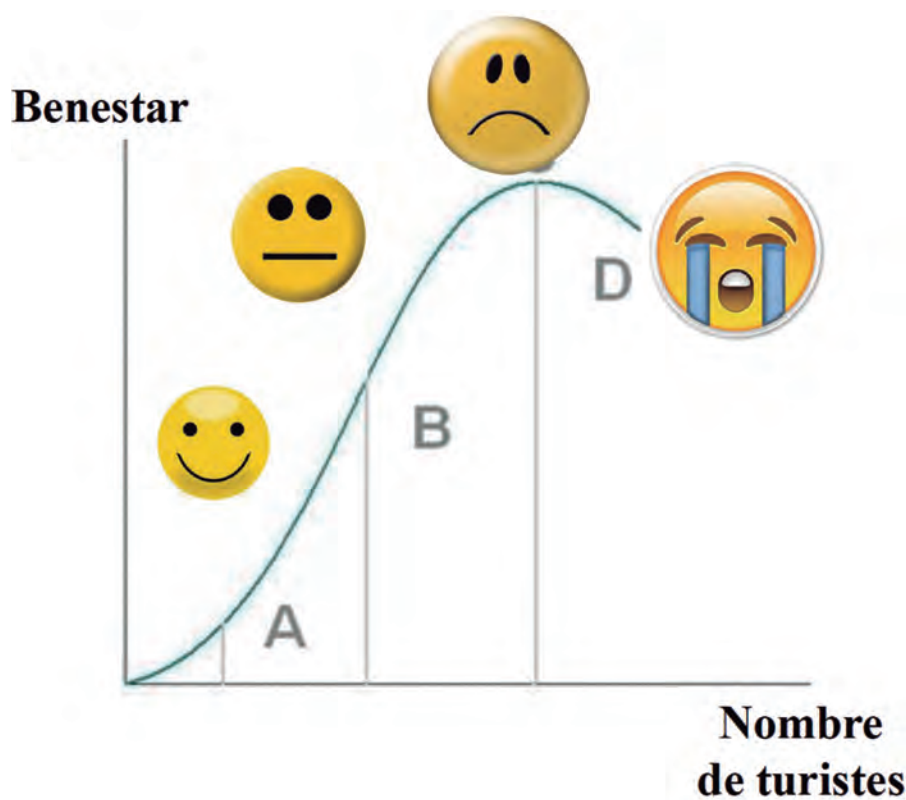
Aquí us he fet un petit gràfic (no faré gaires números perquè entenc

que no som tots tècnics) on planteig dues coses: una és el PIB per càpita i l'altra és el PIB. El PIB és bàsicament el producte interior brut, que és el valor final de tots els béns i serveis, en aquest cas, de l'economia balear. Veim que en els últims quinze anys l'economia balear ha crescut significativament; de fet, és de les que més han crescut en tot Espanya. Però què passa si tota aquesta producció la dividim entre el nombre de persones que hi ha en aquesta illa, i que cada vegada és més elevat? Aquest producte interior brut passa a ser un PIB per càpita i, tot i que estic d'acord que és imperfecta, és una mesura del benestar que tenim els economistes. En els últims quinze anys, aquest PIB per càpita en termes reals ha disminuït. Què vol dir això? Que vivim pitjor que fa quinze anys d'acord amb aquesta mesura de benes-

tar. Per tant, en termes econòmics, els que utilitzam els economistes, no anam del tot bé. En termes macroeconòmics, pel que fa a la creació d'ocupació i el creixement econòmic, podem ser els millors d'Espanya, i de fet ho som, en aquest sentit, però en termes de PIB per càpita hem d'anar molt amb compte, perquè alguna cosa falla en aquesta economia.

Quina en pot ser la causa? En primer lloc, sabeu que el 90 % de la nostra economia és el sector dels serveis i, en concret, l'activitat econòmica del turisme. La turística és l'activitat principal de l'economia eivissenca, i això és un problema perquè està molt basada en el factor del capital humà, per la qual cosa és difícil incrementar la productivitat i els salaris. Això és teoria econòmica, però bàsicament ve d'aquí. La nostra especialització i l'explotació del sector serveis té un baix valor afegit que provoca que sigui difícil apujar els salaris, i per això hem anat perdent renda per càpita en els últims quinze anys.

Després hi ha un altre tema: el turisme en si. Tenim la sensació que provoca costos en la societat. Aquí us he fet un gràfic, un poc abstracte

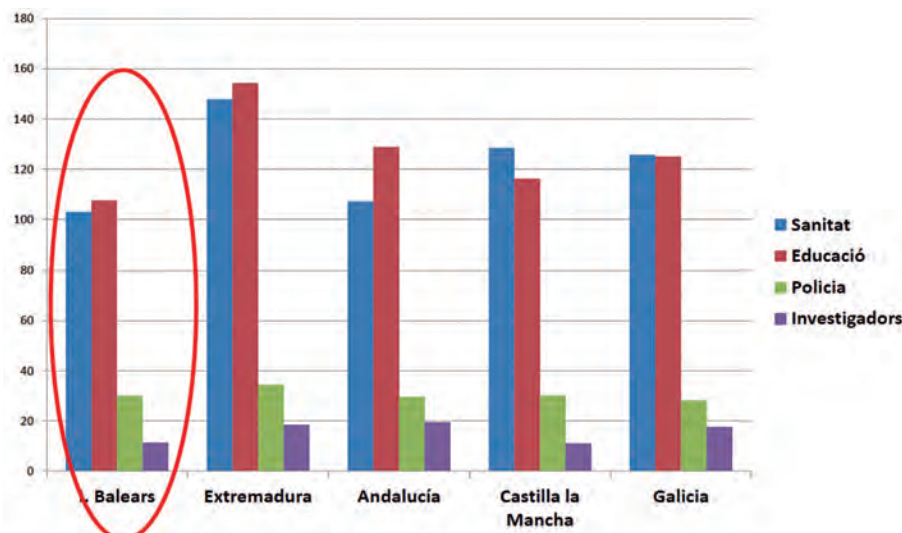

però divertit, on podeu veure que hi ha un apartat on hi ha una cara somrient. Aquest somriure correspon a l'època dels meus avis, o potser dels vostres pares. Era el temps en què els nostres avis treballaven a la Salinera, quan venien els primers turistes els anys cinquanta i seixanta, i això els aportava molta felicitat. Volien turistes, perquè els permetien passar de treballar a la Salinera tota la setmana a passar al

sector dels serveis, guanyar més diners i poder dormir a casa, no a ses Salines, com es feia abans, i això els donava benestar. Tanmateix, a mesura que anam incrementant el nombre de turistes, que està representat amb l'eix de baix, veim que de mica en mica ja no hi ha tanta felicitat. L'última careta, que correspon a l'època de molts turistes, com passa ara, ja ens fa, d'alguna manera, plorera.

Els costos que aporta el turista són més elevats que els beneficis. És a dir, el turista marginal, el turista addicional que ve a l'economia eivissenca, supera els costos en detriment dels beneficis. Cal que ens preguntem per què el mateix turista que els anys cinquanta, seixanta o setanta ens donava alegria ara provoca rebuig (és el que coneixem com turismofòbia). Aquí el turisme té una característica molt especial: està concentrat en l'espai (Eivissa, un territori molt limitat) i en el temps (el 90 % del turisme ve en quatre mesos). Això és un problema i cal preguntar-se per què ara el turisme causa aquest rebuig.

La meua hipòtesi és que el sector públic no és capaç de créixer al mateix ritme que el sector privat, de manera que no es poden controlar les irregularitats i il·legalitats que hi ha. Estam parlant de taxis pirata, de venedors ambulants, de tota la pirateria que al final afecta

Nombre de treballadors públics per cada 10.000 habitants.

el nostre benestar, perquè és gent que consumeix recursos públics, carreteres, sanitat... Si tenen algun problema, seran atesos igual que una altra persona, en aquest cas nosaltres, que hem treballat a l'economia eivissenca i que pagam els impostos i els tributs com bé toca.

Estic segur que el fenomen de la turismofòbia no existiria si el sector públic cresqués a la mateixa proporció que el privat, perquè si nosaltres som els que més creixem del sector privat de tot Espanya hauríem de tenir els millors serveis públics. Si tenguéssim les millors escoles, els millors hospitals, les millors carreteres, el millor transport públic o els millors centres d'investigació, la turismofòbia no existiria, perquè notariem que cada turista addicional aportaria els impostos que toca, podríem controlar les irregularitats i il·legalitats, tendríem capacitat per controlar l'excés de turisme que hi ha i no generarien costos sobre la societat.

Cada minut que perdem a l'estiu en un embussament és un cost per a nosaltres. Estam perdent la nostra vida dins del cotxe perquè hi ha cotxes que venen de fora, que no paguen cap impost a l'illa, i ens provoquen aquests embussos. Això és el fenomen de la turismofòbia: la diferència de creixement entre el sector privat i el sector públic, a causa bàsicament de la falta de centralització del sistema fiscal. Per cada euro que gasta el turista a l'illa d'Eivissa,

menys del 50 % d'impostos que paga es queden a l'illa. Van a parar a altres bandes d'Espanya, com després veurem amb els recursos públics.

Fixau-vos en aquesta gràfica de la dimensió del sector públic. Us present el nombre de treballadors públics dels diferents sectors (el sector de la sanitat en blau, el sector de l'educació en vermell, la policia en verd, i els investigadors universitaris, que és una mesura de progrés en la societat). Som la comunitat autònoma amb menys empleats públics d'Espanya. Això és un problema perquè és molt poc per cada 10.000 habitants. Però quina diferència hi ha entre les Illes Balears i Extremadura, Andalusia, Castella-la Manxa i Galícia? Que nosaltres rebem molts més turistes, i els turistes consumeixen sanitat, policia, etc. Quan anam a urgències i esperam cinc hores, no és trivial, té una conseqüència. El sector públic no pot créixer a la mateixa proporció que el sector privat. Això ho notam i al final el nostre benestar es veu reduït.

Ara ens hem de preguntar què volem, tenint en compte que hi ha gent que és feliç amb el que ja hi ha, perquè així fa més sous. Hi ha gent que diu: «si això ens fa fer més sous, cal aguantar». Aquesta frase l'hem sentida tots dia rere dia: cal aguantar els turistes i els costos que genera el turisme. Però si els anys seixanta no hi havia aquests costos, per què els hem d'aguantar ara i viure pitjor? Això és el que ens hau-

riem de preguntar: què volem? I és molt fàcil. L'ésser humà només vol una cosa: ser feliç. Hi ha gent que pensa que ser feliç és fer sous. D'altres creuen que és tirar-se en paraigudes, tocar la guitarra... Al final, tots volem ser feliços, d'una manera o una altra.

Abraham Maslow deia que per ser feliç cal complir una sèrie de requisits de forma progressiva, i va crear aquesta piràmide. Segons ell, primer cal respirar i alimentar-se. Ens alimentam i respirem a Eivissa? De moment, sí. Descansar és la base d'aquesta piràmide. Descansa tothom com toca a Eivissa? Jo crec que no. Per tant, el benestar d'Eivissa no compleix amb allò principal. Segon graó: seguretat física, de l'ocupació, de recursos, moral i familiar. Tenim treball precari, de temporada, amb baix sou. Seguretat familiar? Hi ha molts de desplaçats. Els joves eivissencs se n'han d'anar a fora perquè no poden aplicar aquí el que han estudiat, ja que estam basant l'economia en el sector serveis de baix valor afegit. És a dir, no tenim ni complim les bases per construir la felicitat de les persones. Des del sector públic s'ha d'intentar que tothom en aquesta illa compleixi aquestes bases perquè pugui arribar on vulgui i pugui ser feliç. Per molts de sous que tinguem, si no respirem, no serveix de res. Si no ens alimentam, no serveix de res.

Com aconseguim, o com crec (perquè això ja és molt subjectiu) que hauríem d'aconseguir això? Molt fàcil. Som els experts del turisme. Jo crec que el turisme no en té la culpa; el problema és que el sector públic no sap créixer al mateix ritme. Per tant, no s'ha de treure el turisme. Primer de tot cal disminuir el risc que no vinguin turistes. Això es fa diversificant, i fent-ho en dos aspectes. El primer, quant a l'origen (com més països d'origen tinguem, menys risc corretem, perquè si depenguéssim només d'un país d'origen i aquell país se n'anàs en orris, nosaltres també ens enfonsariem). Per tant, disposem-nos a diversificar, també en preferències. La promoció turística a

vegades es critica, però jo crec que és la millor manera de diversificar. No promocionarem la festa, perquè ja està ben promocionada, però podem fer-ho amb l'esport, la natura, la cuina... Totes les qualitats que tenim, i que van molt més enllà de la festa.

En segon lloc, cal incidir en el sector turístic. Estam explotant només l'última fase del sector serveis i de l'activitat turística, que és el restaurant o el bar. Jo no vull que vingui en Sergi Arola o aquests cuiners tan representatius a Eivissa a muntar un restaurant. Jo vull que l'eivissenc munti un restaurant que faci venir tot el món. I per això el que no ha de fer el sector públic o el privat és únicament explotar la part de menys valor afegit, que és el restaurant. Jo vull que els cuiners eivissencs facin recerca a Eivissa, innovin en cuina. En aquest sentit, l'escola d'hoteleria, per exemple, és una molt bona inversió per a Eivissa: formar els nostres cuiners i els nostres cambrers perquè siguin la marca d'Eivissa, la qualitat. No podem competir en preus i en quantitat com fins ara.

Que s'innovi també en música. Som pioners en música, la tenim per totes bandes. Per què no hi ha un centre de recerca de música a Eivissa? Això és una pregunta que em faig sovint, perquè vaig pel món i, en tant que eivissenc, em coneixen per la música. Per què aquí no investigam? Al mig del desert d'Arizona estan investigant la música que després s'explota a Eivissa, i nosaltres ens quedam només amb els costos i amb l'última part, que és la que genera menys valor afegit a l'illa. Cal fer les coses des del principi, de manera que cada vegada que soni una cançó d'Eivissa, algú d'aquí cobri i ens hi vegem beneficiats.

Després, sostenibilitat. Si volem una economia pròspera i la gent feliç, recordeu que la primera cosa era respirar. Si venen cada vegada més cotxes i més contaminació, estam llevant les bases de la piràmide de Maslow. Per tant, hem de fer sostenible l'illa en l'espai i en el temps, perquè tenim un territori i unes da-

Piràmide d'Abraham Maslow.

tes limitades. Hem de definir el nostre límit i no abusar-ne. Quan posam un poc de sal a l'entrecot, és molt bo, però quan ens passam de sal, s'ha de llençar. Això és el mateix que passa a Eivissa: amb un punt de turistes vivim tots millor. Si ens passam de la ratlla, aquesta illa no servirà de res. Hem de definir un sostre i posar-lo ben clar. També cal definir sostenibilitat en el temps. Hem de fer l'illa sostenible energèticament: cotxes, edificis, tot el que es pugui. Com menys contaminació hi hagi, més qualitat tindrà l'aire i més feliços serem, tal com està demostrat científicament. I el més important: definir la turismofòbia, el problema d'Eivissa, com la poca capacitat del sector públic per limitar l'activitat econòmica, fet que comporta la disbauxa que tenim aquí a l'estiu.

Per tant, en primer lloc, com incrementam el sector públic? L'impost sobre estades turístiques és la millor política que s'ha pogut fer. Qui us digui que l'impost sobre estades turístiques fa disminuir el turisme que no us enganyi, que és mentida. Cap persona que gastí una mitjana de més de 100 € el dia canviarà la seva decisió per 3 €. Representa un 3 %. Ningú que sigui racional, i en principi tots ho som, més o menys, canviarà la seua decisió per aquesta quantitat ínfima. Això

aportaria entre 7 i 10 milions d'euros per a l'illa d'Eivissa. Cal canviar el sistema de finançament autonòmic, no em cansaré de dir-ho mai. Som la comunitat autònoma que més aporta i que menys rep, i cal canviar-ho.

Us posaré un exemple personal, en comptes de territorial, perquè s'entengui millor. El doctor López, catedràtic, ha estudiat i treballat molt, i segur que cobra, m'ho invent, 3.000 €. Jo, que som més mandrós i he estudiat menys, m'esforç menys i m'agrada més anar a la platja, en cobro 1.000. Imaginau-vos que l'Estat agafa 1.500 € del doctor López Casasnovas, me'ls dona a mi i em diu: «estic redistribuint la riquesa». Quin és el meu sou final? $1.000 + 1.500 = 2.500$. Quin és el sou del doctor López? $3.000 - 1.500 = 1.500$. El meu sou net són 2.500 € i el seu en són 1.500 €. Això vol dir que el mandrós que vol viure la vida d'una manera menys productiva i que ha estudiat menys, cobra més que el productiu que s'hi esforça i que treballa 24 hores el dia. Tinc jo cap incentiu per treballar, per fer les coses bé, per estudiar i per esforçar-me? No, veritat?

Això és el que desgraciadament passa a Espanya. Nosaltres suportam tots els costos del turisme, econòmicament ens va molt bé, i després, quan parlam de serveis pú-

	Tributos potenciales	Recursos después nivelación *	Total recursos del modelo**
Madrid	143	110	101
Baleares	121	105	100
Cataluña	120	105	100
Cantabria	113	103	125
Aragón	108	102	109
Asturias	101	100	108
La Rioja	101	100	117
Valencia	96	99	95
Castilla León	93	98	108
Galicia	86	97	104
Murcia	85	97	95
Andalucía	82	96	96
Castilla-La Mancha	81	96	99
Extremadura	71	93	111
Canarias	42	86	86
Total	100	100	100

* Tributos potenciales $\pm$ FGSPF; ** Tributos potenciales $\pm$ FGSPF+ 3 Fondo de ajuste.
Elaboración propia a partir del Mapa de la Financiación IEB.

Ingressos de les comunitats autònomes procedents de l'actual model de finançament.
Índex d'euros per habitant (ajustat). Mitjana de 2009-2014.

blics, estam a la cua de tot. És el que no pot passar. L'Estat mai pot canviar la posició relativa de riquesa de les comunitats autònomes i dels territoris. Si ho fa, es carrega els incentius i qualsevol tipus de normalitat racional en l'economia, des del meu punt de vista. Hem de donar més autonomia fiscal, descentralitzar més. Això podria donar fins a més de 800 milions d'euros a la comunitat autònoma de les Illes Balears. Què vol dir això en termes de serveis? Més hospitals, i millors, més metges... Ara mateix tenim la ràtio de metges per pacient més baixa d'Espanya, així com les aules més massificades. Com pot ser que en el sector privat ens vagi tan bé, si més no aparentment, i després tenguem els pitjors serveis públics de tot Espanya?

També cal crear nous impostos. Tradicionalment estam gravant les activitats de la renda sobre les persones físiques, la renda de les societats, l'impost sobre estades turístiques... Avui en dia les tecnologies

ens permeten inventar nous impostos. En primer lloc, milers de vehicles entren cada estiu, no paguen ni un euro d'impostos a l'illa i només ens deixen el fum. Aparquen malament a ses Salines i se les carreguen i causen embussaments, que a mi m'afecten molt, perquè cada minut que perds en un embussament és un minut de la teua vida que no recuperaràs. Si almenys aportassin alguna cosa a la societat... però no, no aporten res, venen a fer el negoci aquí i se'n van, i deixen els costos a la societat d'aquí. I després ens queixam que el benestar s'està reduint. Esper que aquest impost s'apliqui els anys vinents, tot i que jo crec que s'hauria d'haver instaurat abans de l'impost sobre estades turístiques.

Impost sobre la creació d'aglomeracions. Jo no som gaire futbolista, però vivia a prop del Camp Nou i cada vegada que hi havia futbol hi havia embussaments, molta gent, i això va produir un cost. Per a la meua tesi doctoral, em vaig dir que no

podia ser que un esdeveniment privat com un partit del Futbol Club Barcelona creàs uns costos sobre la societat i no els pagàs. Em vaig centrar en la criminalitat perquè m'agradava i vaig veure que fins a 1.500 m del Camp Nou hi havia un increment significatiu de la delinqüència, dels robatoris. És a dir, al costat de ca meua era més probable que em robassin per culpa del Barça, i no pagaven per això. L'Ajuntament què feia? Dedicava més recursos a policia al costat del Camp Nou. I què passava en altres zones? Hi havia menys policia. La probabilitat que em robassin en altres zones de la ciutat, doncs, era més alta. És a dir, per un esdeveniment privat que no pagava ni un euro s'estaven produint costos sobre la societat, i vaig pensar que calia aplicar-hi un impost.

Què tenim a Eivissa que aglomera persones en l'espai i en el temps? Discoteques. Paguen algun impost especial per aquesta aglomeració i aquest cost en termes d'ambulàncies cada nit i policies que han de regular el trànsit i prevenir la criminalitat? Paguen alguna cosa a part de l'impost de societats, IVA, impost sobre activitats econòmiques? No. Per tant, és hora que agafem les noves tecnologies i calculem aquestes aglomeracions i el cost que generen sobre la societat. No pot quedar ningú que en una illa sensible on s'està perdent benestar no pagui pels costos que generi sobre la societat. Hem d'utilitzar les ferramentes, els coneixements i la valentia per intentar que tothom contribueixi al benestar de tots. Hi ha un mapa de Barcelona amb les zones on s'incrementava l'activitat criminal. Està fet amb sistemes d'informació geogràfica i ha estat recentment publicat en una revista prestigiosa. Esper que algun dia pugui tenir accés a dades sobre ambulàncies, policia i aglomeracions de discoteca per poder fer la mateixa anàlisi, per poder justificar la introducció d'aquest impost a la meua illa. Moltes gràcies per venir, esperar que us hagi agradat.

SIMÓN PLANELLÉS STRUSE
ECONOMISTA ■